Број 14. У Новом Саду, у недељу 16 јануара 1905. Година XL.

„Застава“ излази сваки дан два пута, а недељом, свецем и данима иза недеље и свеца јадаред.

Цена је за Угарску кад се јутарњи и вечерњи лист заједно шаље на један месец 2 кр. 40 пот.

Поједини јутарњи бројеви стају 2 потуре.

ЗАСТАВА

За огласе плаћа се по 12 пот. од сваке ово ових стних слова.

Уредништво и администрација „Заставе“ је у кући г. Јов. Т. Чанића, у Новом Саду, на пијаци.

Поједини јутарњи бројеви стају 2 потуре.

ЛИСТ СРПСКЕ НАРОДНЕ РАДИКАЛНЕ СТРАНКЕ. (Јутарњи лист.) ИЗДАЊЕ „РАДА“ ДЕОНИЧАРСКОГ ДРУШТВА У РУМИ

Изборни вашар.

Код нас у Угарској су избори посланика постали прави вашар. Отворено се купује и продаје. Бирач је постао роба, као и свака друга роба.

Ово трговање олакшава сам закон. XV законски чланак од 1899. године §. 7. дозвољава платити бирачу подвоз на биралиште и натраг и дозвољава ранити га и појити за време избора, „само не преко обичне мере.“

Већ ово само по себи довољно је, да обешчасти прави значај избора Зар бирач, у чијим је рукама судбина државе, да прима од свог кандидата подвоз и порцију паприкаша?! Зашто су градили толике срезове, где треба превалити преко 100 километара да се дође до биралишта? А у овом случају може д ти посланик своме бирачу 30 круна у име подвоза. Ил зашто се не гласа по општинама или малим групама од неколико села?! Било би пуно начина, да посланички кандидат не мора возити и ранити свог бирача, али је већина баш то хтела. Узаконили су неке „дозвољене трошкове“, да би могли уз то давати бирачу и оно што је недозвољено.

И тако добисмо у Угарској „изборни вашар“. Владе деле ордене и племства за новац. Тај иде у владину „партијску касу“, да купе и потплате „господаре државе“ бираче. И какав проклети новац не улази све у ту партијску касу?!

Опозиција је падала, па кад јој је то догрдило, досетила се и она Основала је и она јаку партијску касу. То иде већ теже, ал ипак иде. Има људи богаташа, који дају новац с неким рачуном за у будуће И многи, врло многи стекли су код опозиције важност због свог новца. И примила их опозиција да се кандидују, не зато што вреде, него што ће сами сносити „изборне трошкове“ и платити и другоме Тим је и опозиција изгубила од вредности.

Данас троше при изборима и владини кандидати и опозиција. Просечно троши сваки кандидат 10 хиљада форината, али их има, који троше и 100 хиљада па и више. Ту се пита: ко да више? А поред свег тога има и „светлих примера“. Има да бирач каже: — Ја сам опозиционар. Влада ми нуди 10 форинти, али ћу вами отићи на избор за 2 форинта. — А ако неко нема ни та 2 форинта? Е, онда је дабогме зло. Тако је код мађарске опозиције.

Народносни кандидати ушли су у овај избор без новаца. Њихови бирачи су још њих частили и нудили кола и приређивали им сјајне дочеке из љубави Долазили су по 8 сати пешке на биралиште и враћали се пешке натраг, с торбом на леђи, у којој беше само хлеба И издржали су цео дан на зими и не заискаше ни чашицу ракије.

И гледаху преко пута осветљене прозоре, музика свира, а владини бирачи не могу да држе ноге на патосу, јер им разбацане кости од паприкаша и печења допиру до чланака...

Мађарска опозиција је победила. А у тој победи има и свести. Многи је бирач одбио владину десетицу, а примио опозициону петицу. Али без те петице на много места није ни ишао

Народносна опозиција, а нарочито ми Срби ушли смо у изборну борбу без новаца. И ону свест коју смо видели, и оно одушевљење које смо нашли, не би дали ни за све благо владине странке и мађарске опозиције. Забележиће то и влада, забележиће то и мађарска опозиција, и знаће, да нам још није све на продају. Они одушевљење нашег народа не могу да схвате, они не могу да разуму избор без новаца. Ми смо пали, али нам у души завиде Ми нисмо ишли по изборном вашару с пуним кесама новаца, ми смо пружали нашим бирачима — начело.

Како су почеле, влада и мађарска опозиција да се побеђују новцима, искариће душу својих бирача потпуно и онда ће доћи Немац. Доћиће онај из Беча, просуће 50 или 100 ил 200 милијуна и — победиће. Јер он има више новаца него и влада и — опозиција И зар нико неће да разуме?!

✝ Танасија-Ташко Петровић
српски прота у Куманову

Београд, 12. јануара.

Паде нам још један Србин, паде нам још једна брана, један стуб и јак заштитник нашег племена у Турској. Танасија Петровић, прота кумановски, на изласку из храма божјега, пао је, погођен од 4 зрна пушчана, од убилачке руке својих по несрећи заведених грађана.

Животињска заповест извршена је тачно, и ви, који сте ово и овако захтевали, учињено је. Танасије нема више међу живима.

Покојни Танасија рођен је 1866. г. у Турској, у варошици Крушеву. С основном школском спремом, јер је онда тамо не беше више, он је, жељан већег знања, закуцао на манастирска врата, да га тамо потражи, и ушав упутра, да се спреми за свештенички положај, прелиставао је уједно и листове старих записа, тражећи их по забаченим и прикривеним манастирским одајама, читао са видова историју свога народа, спремајући се да му и тако доцније у свом свештеничком положају помогне, у колико буде могао.

Године 1895. грчки митрополит Методије рукоположио га је у српској цркви Св. Спаса у Скопљу за намесника српске цркве у Куманову, а године 1902. митрополит Фирмилијан, за његову одличну службу Богу и народу, подарио му је чин проте.

Од онда рад покојног Танасије за српску ствар, избија и ван граница његовог делокруга.

Борба Срба око своје цркве у Куманову, на коју налетаху Бугараши да је отму, беше исполинска. Јуначан и одважним својим држањем уз свој народ, он је својим голим грудима налетао на оштре бајонете турских низама и заптија, продирао посред њих и улетао у српски храм божји.

Побеђујући вазда на радост свога народа, омрзоше га бугараши у толикој мери, да га ево предадоше своме зверском комитету, да му он изрекне смрт, а зликовачке руке и изврше ово душманско дело! Одмах после оних зверских догађаја у Кокошињу и Рударима, бачен је миг и на проту Танасија. Нарочито после оне разјурене бугарашке чете, од стране турских власти, која се беше дала у потеру, да и остатак људи, осуђених на смрт, уништи, сматрајући њега, као виновника овако ове осуђење страшне погибије.

Знајући да ће га ово заиста постићи, он је пре неколико месеци долазио у Београд и упознавајући Београђане с дивљаштвима, која чине бугарашке чете нашем народу у крајевима његовог домашаја, уједно говорио је и о себи, како је и он на смрт осуђен.

Гледао сам га у једном друштву, с каквим је болом своје српске душе описивао оне ужасе у Кокошињу и Рударима, износећи при том дивне мисли, како би се овом дивљаштву могло најлакше стати на пут

„Ја ћу погинути — говораше он — не марим, али остане ли овако, попадаће све што се Србином зове. Дођох само да обавестим, да после не буде доцкан“...

„Ја се сада враћам у свој дом, у смрт, праштајући се са својим пријатељима за навек, јер и за то дођох, и сада лакше ће ми бити, кад паднем за Српство, јер за то и дођох на овај свет, за то сам се спремао и целог се скоро века борио...“

Гледао сам га па рекох у себи: Овај ће заиста пасти за свој народ. Пасти ће тако жарко, да ће и у последњем часу, у том најтежем часу, ако ништа више, непријатељима нашег народа, својим душманима довикнути: ето вам и мог живота, узмите га, али ипак знајте Србија је ово!

Немогавши га разним обећањима придобити или у неколико склонити за своје сврхе, па онда разним клеветама и измишљотинама оклеветати пред турским властима, да га из те српске вароши уклоне, да га ма како сломе, јер пок. Танасије стајаше као град у одбрани нашег незаштићеног народа и јака сметња њиховим пакленим смеровима, они, Бугараши прибегоше у последњем часу пушци и ватром из ње, оборише га пред олтаром, куда је био пошао да за свој мученички народ тражи заштите у Бога!

Страшно!

Пок. Танасије био је појава импозантна, млад човек, висок, добро развијен, прави „дели папаз“. Говор му беше силан, лице жарко, очи његове даваху нам изразе смишљеног и одважног борца. А сад, од свега тога нема ништа, њега су мучки убили, Бог да му душу опрости.

И кад пок. Ташка и овако познате, кад осетите с каквом је енергијом заступао интересе нашега народа, онда и ви, ако ништа више, скинућете капу па рећи: Бог да прости пок. Ташку и вечан му помен међ нама!

Нишљанин.

Руско-јапански рат.

Сви извештаји који стижу слажу се у томе, да је у Манџурији отпочела одлучна битка, која ће по свој прилици решити судбину овог рата. Из Јапана има само два извештаја. Један вели, да су Руси прешли реку Хунхо. Тај је извештај сумњив, пошто су Руси већ после борбе код Шака били с ове стране реке Хунхо, те би дакле само могло значити, да су реку прешла и она руска одељења, која су била с оне стране реке Хунхо. Други извештај из Токија вели, да су Јапанци отпочели напад. Но тај токијски извештај сатр'о је у млево званичан извештај Куропаткинов, који износи, да су Руси отпочели напад. Ово потврђује и берлински извештач из Мукдена. По његовом извештају Руси су отпочели борбу на свима линијама, дакле са оба крила и у центруму. Он истиче, да су губитци већ на обе стране велики. А Куропаткин у својим извештајима истиче, да су Руси пожњели већ некоје успехе.

Најновије вести су ово:

Куропаткин отпочео борбу.

Генерал Куропаткин послао је у среду брзојаван извештај: На десном крилу отпочео је напад против непријатеља. Хладноћа броји 16° испод нуле. У другом брзојаву од истог дана вели Куропаткин: Посели смо Кајлатозу и Кајгутају, седам миља јужно од Сандају-а.

У свом званичном брзојаву од четвртка вели Куропаткин ово: Још нисам добио тачне извештаје о нашим губитцима код Кајлатозе и Кајгутаја. Кајлатозу посели смо неиспаливши ни један метак. Кајгутају су Јапанци храбро бранили, али смо је напослетку у 10 сати у вече

посели. Наша коњица гонила је две регименте непријатељских драгонера, који су се у највећој журби повлачили. На југоистоку левог крила наше војске, једно наше оделење сузбило је непријатеља и посели су кланац на путу Куаненсан и Ерфансан. Друго једно наше оделење, које је отправљено против непријатељског бока код Чиукешенга, приморало је Јапанце да се повуку и запленило је 200 глава говеда.

Велика битка.

Берлински извештач из Мукдена јавља од петка ово: Од јуче је отпочела општа борба. Губитци су већ велики и на једној и на другој страни. Особито је жестока борба у центруму. Ту се налазим у фронту.

Зима у Манцурији.

Лондонски извештач, који се налази у логору Курокијеву, јавља од петка ово: Од пре неколико дана је настала јака вима у Манцурији. Од јуче ујутру пада снег. Равница је снегом покривена Тло је врло тврдо, те се врло тешко копају шанчеви и граде утврђења.

Прослава св. Саве и војници у српским школама.

Пишу нам из Итебеја. Ове године прослависмо св. Саву под бајонетима. На св. Саву освануше наше школе пуне војника. И поред осталих комуналних школа сместише војнике баш у наше школе и ако су знали, да ми у школи прослављамо свога првог просветитеља и учитеља св. Саву.

У очи св. Саве беше избор у нашем срезу. Тога дана још зором кренуше из нашег места око две стотине Срба радикала уз весело узвикивање „Живео Др. Бранко Илијћ“ на биралиште у Пардањ.

Око 9 сати, када су Чавошијевци своје ждрало проклетим паприкашем и пивом заситили, изађоше из биртије да се и они крену за Пардањ. Били су сви онако наквашени и било их је свега са иноверцима и жандарима до 30 глава или боље рећи 60 ногу без глава. Народ је са гнушањем окренуо главу од њих и повукао се да их не гледа, деца им повикаше „срамота, идете за паприкашем“, а ти несвесни Чавошијеви бирачи нешто се између себе позавадише и шта је било, шта не, тек општинском кнезу Томи Омаљевом разбише главу. Орањеног кнеза одведоше кући, а остали одоше у Пардањ. — Доцкан ноћу после избора са Чавошијевци дође и једна компанија војника, те тако слависмо св. Саву. Преставите себи када је после службе било освећење школе, а у школи станују војници. Војску су довели Чавошијевци, бајаги боје се, да им што не буде.

Руски војник у борби.

Извештач са бојног поља Данченко, пише у „Рускоје Слово“ врло занимљиве епизоде, које карактеришу војничку одлучност.

Ови су се случајеви десили при борби код Шахо:

Неки официр пође брзим корацима уз брег, како би стигао предњи крај војеног похода. Има да донесе поруку од генерала, међутим угледа неког војника, који се скупио у једну камениту гудуру поред брега, Обични војник, кад угледа официра. поче се полагано успињати уз брег. Официр му довикне:

— Ти ниткове један. Дакле у заветрини хоћеш да се сачуваш од јапанских граната, те бежиш под окриље стена.

Војник као да га није ни чуо продужи свој пут Официр га поново ослови:

Хеј ти! Не чујеш?

Војник полагано уздигне главу.

— Господине поручниче... не мож' друкчије... мене су ранили... једна ме је кугла погодила...

Касније је официр причао, да кад је чуо овај одговор, као да га је гром погодио. Румен стида облио ми је лице — рече — и стидио сам се пред обичним војником.

Касније га ослови:

— Брате, а зашто хиташ горе, када би ти ваљало натраг поћи, да ти завежу рану? Теби није овде место.

— Није слободно — одговори изненађени војник. — Једно писамце имам да однесем генералу.

Официр прими писмо од војника, а дали је војник приспео к' оделењу за лечење — није познато

Вандализам код Јапанаца.

Човек, који није преживео непријатности рата, тај нема ни појма, какви одношаји постоје на бојном пољу. И не може да појми, да у бају изнемогли човек, какве велике патње мора да поднесе. Дрхће у целом телу; слух му отупи, трепавице му се затворе, глава му се нагне напред и само има једну жељу да легне и да не устаје донде, док се не одмори, па ма га смрт снашла.

У јапанским тамницама, куда затварају политичке кривце, казне тако немилосрдно, да робовима не дозвољавају да се одморе и не смеју лежећки да спавају. Такви робови се привикну да спавају за време хода, или се наслоне уз зид и тако спавају са отвореним очима. Исто ово морају да издрже и војници на бојном пољу.

Многи изнурен војник има једну жељу, да га рани једна кугла и тако да доспе у болницу, како би могао спавати. Не желе они јести или пити, само спавати, спавати, па ма и последњи пут.

Исход избора.

Досадањи исход избора за угарски сабор познат је у 390 изборних места. Изабрано је пак: 136 владиноваца; 151 Кошутовац; 26 десидената; 23 пучке странке; 9 ван странака; 11 Банфијеваца; 5 народносних посланика. У 10 срезова долази до ужег избора.

Раван табан („Платфус“).

Приметило се, да из године у годину има све више и више равних табана који врло много сметају у ходу, тако, да се човек са таким ногама не може употребити у војсци, јер не може много ићи. Говорили су и доказивали, да је томе крива у много случајева обућа. И заиста је доказано, да нога губи своју округлину на „гребену“ на пр. кад се носе кломпе или ципеле с дрвеним ђоновима, јер нога не може да се виј е. Али истина је то, да се у ту несрећу може запасти, кад дете ради тешке послове, кад мора млого ићи и дуго стојати, (на пр. у фабричком, келнерском послу а нарочито пекарском занату). Било је лекара који су пробали разним утезањем и тврдим завојима (од гипса) да учине боље и поправе тај недостатак, неки су још пресецали поједине „суве жиле“ (тетиве) и тиме омогућили, да нога у тврдом завоју добије свој прави облик. Сад су се озбиљно дали у бригу сви војнички кругови, јер од дана до дана расте број неспособних за војску баш на тај начин. И ако држава учини што год да се то поправи, то ће бити само зато, јер хоће да има што више војника.

Вести из Русије.

Берлинским „Фосовим Новинама“ јављају из Риге, да је тамо ухапшен Максим Горки. Ово је већ трећи пут како јављају о том затвору, а у два маха већ се та вест показала као лажна.

Берлинским „Народним Новинама“ јављају, да ће цар примити депутацију раденика.

Главни управник Петрограда, генерал Трепов изјаснио се, да ће мир у најкраћем времену потпуно бити повраћен.

Сви велики кнежеви: Владимир, Борис, Андрија, Алексије, Константин и Михајло Михајловић налазе се у Петрограду и иду без пратње улицама. Код цара је у Царском Селу само велики кнез Александар Михајлович. Цара очекују у Петрограду.

Изгреди по унутрашњости своде се на то, да су у неким местима радници обуставили рад. Иначе мир није нарушен.

Лажне матрикуле.

Др. Антоније Орлаји секретар у војном министарству био је послат у стропковски, хомонски и синајски срез, Земплинске жупаније, да види како стоје матрикулска звања чивутска у свези са војничком дужношћу. Орлаји је дужност извршио за шест недеља дана. Ушло се у траг злоупотребама у хомонском а нарочито стропковском срезу. Против матрикулара је поведена судска истрага

Штрајк у Есену.

У Есену (у Немачкој), познатој великој Круповој радионици гвожђа а нарочито топова, не раде радници, јер траже повишицу наднице и скраћивање радног времена. Сад им је стигло из Штутгарта преко 80 хиљада круна а из Лондона су добили вест, да им је међународни раднички савез одредио помоћ од 50 хиљада круна недељно, да могу издржати до краја без посла и без зараде Као што се види, радници у Есену се спремају да издрже до краја, а уз таку обилату помоћ и издржаће.

Трговина.

БУДИМПЕШТА, 15. јануара. (Брзојавни извештај.)

Трговина тече лагано.

Термини.

Жито за април 19 кр. 78 пот. до 19 кр. 78 пот.

Жито за октобар 17 кр. 18 п. до 17 кр. 30 пот.

Кукуруз за мај 14 кр. 84 пот. до 14 кр. 86 пот.

Репица за август 22 кр. 40 пот. до 22 кр. 60 пот Све од 100 клг.

Течај новца.

Наполеон (20 франака) 19 кр. 08 пот. 20 марака (у злату) 23 кр. 50 пот.

Брзојави „Застави“.

Стигли 15. јануара ноћу.

Избори.

Велика Кикинда. Риста Телечки владиновац победио са 806 гласа већине Будишина, који се кандидовао са народносним програмом.

Силађчех Између владиновца Борчемисе и Попа народњака доћиће до ужег избора

Срби посланици.

Од Срба посланика владине странке изабрани су: Иван Стојановић, Паја Дракулић и Мила Милосављевић.

Ми кажемо и пишемо Срби, а ево како пишу и мисле о томе Мађари.

Ономад, на путу у железници чита један Мађар извештаје са биралишта. Други га слушају. Напослетку је из „Будимпештанског Хирлапа“ прочитао и овај брзојав:

„Тител: Изабран је Мила Милосављевић са 650 гласова већине, против Србина Мите Мушицког“.

Један ће рећи: Ама ја познајем лично Милу Милосављевића. И он је Србин.

— Не разумете ви то! вели му други. Овде се не пита којим језиком говори, него како ће радити. Мила Милосављевић ће бити на сабору либерал као и Тиса. Ал онај Мушицки би бранио Србе. То значи оно: „Србин“ до његова имена.

— Да да! рече онај први застиђено, имате право!

ЛИСТАК.

Правим путем.

Новела (из савремена живота)

(у два дијела)

од **А. Н. Красницкога**

с рускога превео: М. Р.

(Наставак.)

— Тешко да ће ти ко на тој срећи завиђети!

— Па то је по твоме: у свакога је своја срећа. По моме срећа је у подвигу.

— Да ли томе подвигу одговара твоја снага? Резиденцијална кошчица; мамин синак, њежан, размажен, па на једном ни тамо ни амо, него у Коготорјевку! Ти ћеш упропастити и убити и себе и жену, па и дјецу вашу! На то тешко да си помишљао!

— Све је у Божијој руци

— Тако могу мислити само фаталисте; а ти као хришћанин немаш право да тако мислиш.

— Ја говорим што осјећам. Нећеш ме Никола окренути! Ја сам себи сазидао — нека буде — кулу у зраку; али ћу ићи тамо и тежити свима силама душе и тијела; а што ће бити кашње, тога не знам. Кажем ти опет: све препуштам Божијој милости.

— Гордост те то твоја вуче. Нећеш да будеш као сви други... хоће човјек да се одлучи од других, па да послије каже: „Господе, хвала ти, што нијесам као други!“

У мјесто одговора на овај укор отац Коста благо се само насмија.

— Ти боље него ико други знадеш, да нијесам фарисеј. Просто, некористољубиво служење ближњем, служење на једном само основу љубави према „овима малима“, чинило се оцу Кости као једина права срећа. Ни трунка лукавства, нити фарисејскога рачуна не бјеше, нити се породило у младој чистој души. Отац Коста бјеше сасвим искрен, и његову искреност и тежњу потпуно је дијелила и његова жена. Скромна, натрпивши се свога вијека свакога зла, сиротица била је и сама нарави склоне маштању. Затворен живот у школи, потпуно незнање услова друштвенога живота, само је развило ово маштање.

(Наставиће се.)

Главни уредник Јаша Томић. Одговорни уредник Костантин Брадваровић. Српска штампарија дра Светозара Милетића у Новом Саду